

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา และปัญหา

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2542 เป็นต้นมา ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา เพราะเป็นสภาพบังคับของกฎหมายที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพของตนเองให้เป็นผู้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของครู ส่วนครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครูจึงต้องปฏิรูปการสอนของตน ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การบริหารการศึกษาของชาติได้เป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องชักนำบุคลากรของโรงเรียนหันมาสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้มากที่สุดได้หรือไม่ขึ้นอยู่กักระดับความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก เกี่ยวกับผู้นำพบว่า พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้คำรัสไว้ว่า

(وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ
نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ)

ความว่า“จงรำลึกถึงเมื่อพระผู้อภิบาลของเจ้าได้กล่าวกับ มลาอิกะฮ์ว่า ฉันจะแต่งตั้งตัวแทนคนหนึ่ง ขึ้นบนหน้าแผ่นดิน บรรดา ملاอิกะฮ์ทูลว่า พระองค์จะทรงตั้งผู้ที่จะก่อการเสียหาย และหลังเล็ดถกกันในแผ่นดินกระนั้นหรือ ทั้งๆ ที่เรากล่าวสวดดี ด้วยการแซ่ซ้องสรรเสริญพระองค์ (และปฏิบัติ ตามคำบัญชาของพระองค์) และเทิดทูนความบริสุทธิ์ของพระองค์”

(อันบากอเราะฮ์ : 30)

นิเลาะ แวอุเซ็ง (2551) ได้กล่าวว่า “การบริหารจะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี และการแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน” ดังนั้นผู้บริหารองค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และถาวร การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนจำเป็นต้องพัฒนาตัวผู้บริหาร และทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรเสียก่อน

ปัจจุบันนี้องค์กรส่วนใหญ่มักใช้ทฤษฎีผู้นำตามแบบสังคมตะวันตกซึ่งพบว่าทฤษฎีผู้นำตามแบบสังคมตะวันตกไม่เพียงพอ เนื่องจากมีจุดบกพร่องเกี่ยวกับผู้นำเพราะทฤษฎี ผู้นำดังกล่าว เป็นองค์ความรู้ที่ศึกษาตามแนวทางของสังคมทางตะวันตกที่มีจุดเด่นจากการใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการจดบันทึก และทดสอบทฤษฎีมาโดยลำดับจึงเป็นนิมิตรหมายอันดีที่นักคิดทั้งหลายจะเริ่มศึกษาทฤษฎีทางเลือกอื่นๆ เพื่อมาทดแทนทฤษฎีตะวันตก จึงมีความประจวบเหมาะที่จะศึกษาทฤษฎีผู้นำแบบอิสลาม และนำมาใช้อย่างจริงจัง และทำการฝึกฝนอย่างจริงจังมากขึ้น ดังที่ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552) กล่าวว่า “ในการพัฒนาการเป็นผู้นำของผู้บริหารควรจะเรียนรู้หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำควรมีโอกาสฝึกปฏิบัติมากๆ และเรียนรู้จากข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) การพัฒนาผู้นำจะต้องก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของหลักการหรือทฤษฎี และประสบการณ์ หรือการปฏิบัติจริง”

ดังนั้นแนวคิดในการพัฒนาพฤติกรรม และคุณลักษณะผู้นำในด้านต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่จะพัฒนาผู้นำให้เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาจนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมแรงร่วมใจกัน ในปัจจุบันพบว่า ผู้นำองค์กรโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในระดับต่างๆ มักใช้วิธีการบริหารงานแบบรักษาการณ์ รักษาสภาพตำแหน่งของตนเอง ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดวิสัยทัศน์ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยพัฒนาคุณลักษณะผู้นำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยพัฒนาดตนเองให้เป็นที่เลื่อมใสของผู้ตามโดยให้ความสำคัญต่อผู้ตามอย่างทั่วถึงกระตุ้นผู้ตามให้แก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ชาญฉลาดพัฒนาทักษะของผู้นำ หากผู้บริหารไม่มีการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนผู้นำของตนเองจะส่งผลให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นในระดับต่ำเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้องค์กรนั้นดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 2) ได้กล่าวว่า “ผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กร และการจัดการในทุกระดับทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ หรือระดับท้องถิ่น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลล้วนขึ้นอยู่กับความคิด และแนวปฏิบัติของผู้นำเป็นสำคัญ”

ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีคุณลักษณะผู้นำที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลของงานในองค์กรสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่างๆ เพียงใดคุณลักษณะผู้นำจึงเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารทั้งในวงธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา รัฐบาล โรงพยาบาล หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร และหน่วยงานอื่นๆ นอกจากนี้ได้มีการเสนอว่าควรมีการพัฒนาผู้นำให้มีผู้นำอย่างแท้จริง และกระทรวงศึกษาธิการ (2550: 1-2) กล่าวว่า “ผู้นำสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงาน และผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากผู้นำมีความสำคัญ จึงมีแนวคิดและการศึกษาในเรื่องการพัฒนาความเป็นผู้นำหรือผู้นำ (Leadership) เกิดขึ้น” ส่วนในมาตรา 81 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งสนับสนุนการค้นคว้าวิจัย เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546: 14-25) การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ จะนำมาซึ่งการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เข้าใจ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกสามารถรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นเรื่องการพัฒนาคน การสร้าง “ทุนมนุษย์” อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะเป็นกำลังที่มีคุณภาพของประเทศ จะเป็นกลไก และกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติอีกทอดหนึ่ง การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2553: 13-23) ได้กล่าวถึงกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ไว้ว่า เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมให้สามารถพัฒนาการศึกษابรรลุถึงความเป็นเลิศทางการศึกษานั้นคือ การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทาง 4 ประการคือ การปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา การปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูปการบริหารการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งปัจจัยต่างๆ และกระบวนการทำงานเพื่อหวังผลว่าคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจะสูงขึ้น เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ประเทศไทยจะต้องมีความสัมพันธ์ ความร่วมมือในเวทีการแข่งขันนานาประเทศได้ ในด้านการ

ปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนมีระบบการจัดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารแนวใหม่มาใช้ และนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และสนับสนุนสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการ ได้อย่างอิสระคล่องตัวเป็นสถานศึกษานิตินุคคลเต็มรูปแบบ

นิเลาะ แวอุเซ็ง (2548) กล่าวว่า “ศาสตร์การบริหารได้วิวัฒนาการไปพร้อมๆ กับทฤษฎีผู้นำจากอดีตถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เพื่อเลือกเอาทฤษฎีผู้นำที่เหมาะสมที่สุด ทันสมัยที่สุด และครอบคลุมมากที่สุด อย่างไรก็ตามก็ยังพบข้อบกพร่อง และช่องว่างอยู่อีกมากมาย เมื่อนำมาบริหารองค์กร” จากการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำผู้วิจัยพบว่า ยังมีทฤษฎีผู้นำที่น่าจะทันสมัย และสมบูรณ์ที่สุดในด้านคุณค่า มีคุณค่าสูงสุดด้านจิตวิญญาณ ได้รับความสำเร็จสูงสุดตามธรรมชาติของประวัติศาสตร์อิสลามที่ได้บันทึกไว้ น่าจะเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดหากนำมาใช้อย่างจริงจัง และมีอิทธิพลต่อมวลมนุษยชาติสูงสุดจนถึงปัจจุบันทฤษฎีดังกล่าวนี้คือทฤษฎีผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามที่มีงานวิจัยผู้นำตามหลักการอิสลามมากมายหลายชิ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามเพื่อใช้เป็นแนวทางด้านผู้นำอิสลามแก่ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแก่วงการการศึกษาโดยรวมในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศอิสลามกำลังได้รับความนิยมนิยม และได้ทำการวิจัยเพื่อนำมาพัฒนาประเทศชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างแพร่หลาย

Budiharto, S dan Himam, F. (2006). ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leadership) ต่อมาในปี ค.ศ. 2009 Fauzan และ Budiharto ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารแบบผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leadership) ต่อความขยันทำงานของเจ้าหน้าที่ ผลวิจัยปรากฏว่า การบริหารแบบใช้คุณลักษณะผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งผลให้ระดับความขยันทำงานของผู้ร่วมงานสูงขึ้นหลังจากนั้น Sus Budiharto และคณะได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อีกหลายชิ้นจนกระทั่งในปี ค.ศ. 2015 Andika Bima Taufan และ Budiharto ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leader) โดยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเชิงจิตวิทยา พัฒนาการตามช่วงอายุขัยโดยศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีองค์ประกอบคุณลักษณะ 4 ด้าน

ได้แก่ ความซัจจริง (Siddiq) ความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบต่อหน้าที่ (Amanah) การเผยแผ่คำสอน และการสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) มีความเฉลียวฉลาด (Fathanah) 2) การสร้างความเคยชินในการนำผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 ด้านข้างต้นมาใช้บริหารการศึกษาอิสลาม และใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ส่วน Mas Muhammad Iqbal Al afghani (2008) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบคุณลักษณะ 4 ด้านดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน Abu Sin (2553:138) ให้ทรรศนะว่า องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ประกอบด้วย 1. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Qudwah Hasanah) 2. มีมารยาทดี 3. การประชุมปรึกษาหารือ 4. การฝึกและสอนงานแก่ผู้ร่วมงาน 5. การเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ร่วมงาน และมอบอำนาจหน้าที่ในการทำงาน 6. ติดตามผลการทำงานบนพื้นฐานความรับผิดชอบ Kayo (2007:75) ให้ทรรศนะว่า คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ประกอบด้วย 1. มีความศรัทธา และขำเกรงต่ออัลลอฮ์ 2. มีความรู้ 3. มีทักษะการจัดการวางแผน และประเมินผล 4. มีความเข้มแข็งหนักแน่นในการปฏิบัติงาน 5. มีจิตสำนึกรับผิดชอบ รับฟังคำวิจารณ์ และยังมีงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามอีกมากมายแต่ไม่สามารถหาข้อมูลเหล่านั้นยังไม่ค่อยมีการศึกษาวิจัยหรือตีพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทยเพื่อนำมาเป็นแนวทางพัฒนาผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลาม เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการ โดยรวม และเป็นหลักการเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบริบทของโรงเรียนแบบอิสลามที่แตกต่างจากโรงเรียนแบบทั่วไปทั้งทางด้านศาสนา ความเชื่อ ทัศนคติ เจตคติ มีเอกลักษณ์โดดเด่นและให้ความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งข้อมูลจากการวิจัยนี้น่าจะเป็นเอกสารอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยในประเทศไทยต่อไป และเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม น่าจะมีประโยชน์แก่วงการการศึกษาโดยรวม และโดยเฉพาะแก่ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของ
ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอะไรบ้าง

1.3.2 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

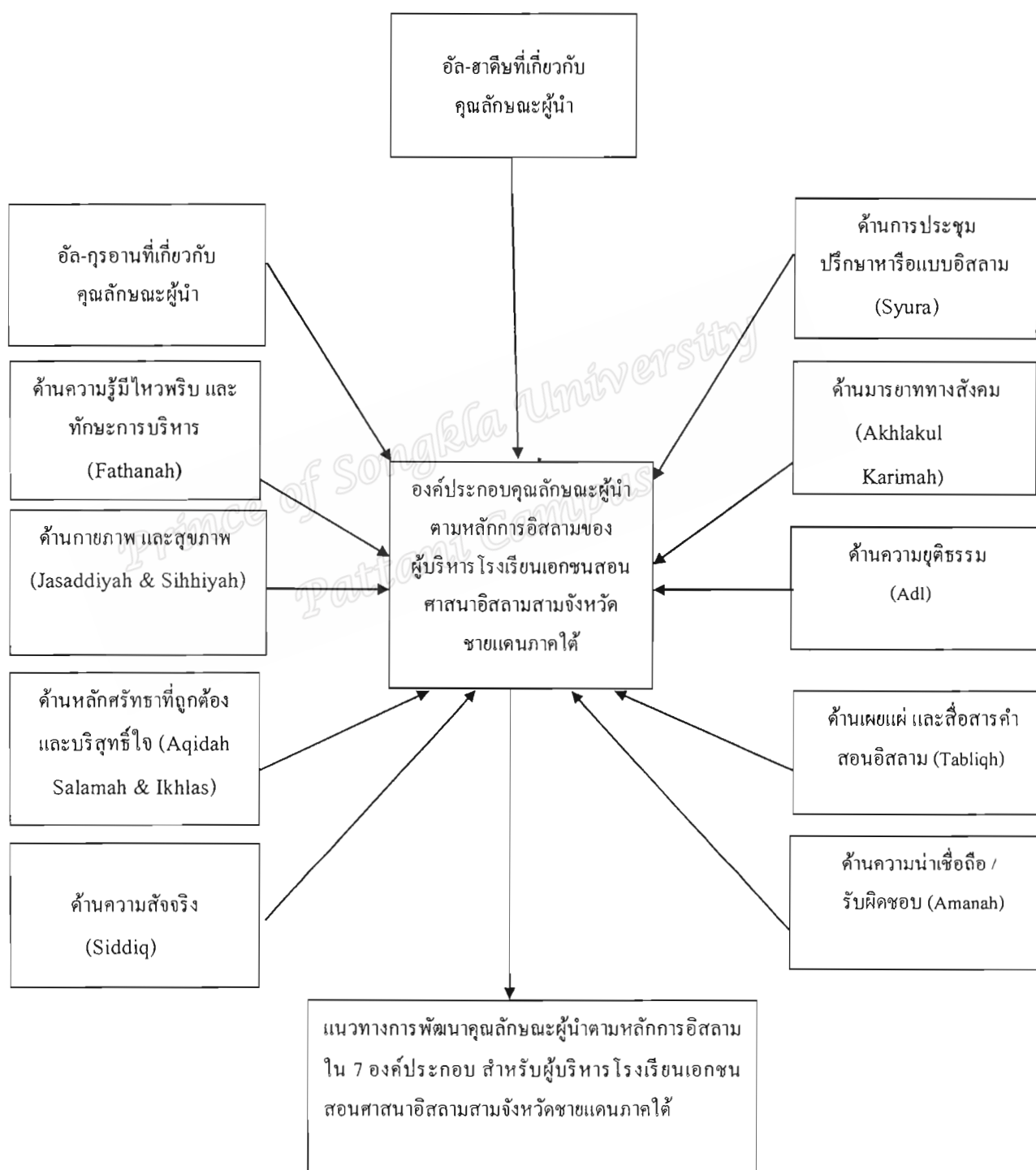
1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร
งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า
องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามประกอบด้วย

- 1) ด้านความซัจจริง (Siddiq)
- 2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah)
- 3) ด้านเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)
- 4) ด้านความรู้มีไหวพริบ และทักษะการบริหาร (Fathanah)
- 5) ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ (Agidah Salimah & Ikhlas)
- 6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura)
- 7) ด้านความยุติธรรม (Adl)
- 8) ด้านการมีมารยาทงดงาม (Akhlakul Karimah)
- 9) ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Sihhiyah)

ดังนั้นทฤษฎีแนวคิดของนักวิชาการจากงานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว
ข้างต้นเป็นแนวคิดหลักขั้นต้นที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตาม
หลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
สำหรับการวิจัยนี้ ดังนั้นสามารถแสดงเป็นภาพกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

จากกรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้ศึกษาอัล-กูรออัน อัล-ฮาดีษ และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า ส่วนใหญ่นักวิชาการให้ทรรศนะว่ามี 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ (Aqidah Salimah & Ikhlas) 2) ด้านความซัจจริง (Siddiq) 3) ด้านเป็นที่ไว้วางใจ / รับผิดชอบ (Amanah) 4) ด้านความรู้ และทักษะการบริหาร (Fathanah) 5) ด้านมารยาททั้งดงาม (Akhlakul Karimah) 6) ด้านการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) 7) ด้านประมุขปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Shura) และ 8) ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Jismiyah) และ 9) ด้านความยุติธรรม (Adl) จากแนวคิดของนักวิชาการส่วนหนึ่งประกอบด้วย Kumolohadi dan Budiharto (2013) Setiadi & Budi harto (2008) Arifiyanto dan Budiharto (2008) Fauzam and Budiharto (2009) Kuswanto and Budiharto (2012) Kumolohadi and Budiharto (2012) Ahmad Mustafa Al-maraghi (1989) Siti Ruchanah (2010) Hendro Guntur (2009) Maulidyah Amalina (2010) Siti Zulaikhah (2005) Ahmad Fadhil (2007) Djawidi Alhamdani (2010) Pitrajaya Burnama (2010) Abu'Isa Muhamad bin Isa bin Saurah (1995) มาญิด อะลีคาน (2547) Siri Wiyanti (2006) Mujtahid (2011) Mamo Triyo Supriyatno (2008) Jamal Madhi (2002) Haryanto (2008) Nasy'at Al-Masri (1991) SySyai Sa'id Hawwa (2002) Fadhl Ilahi (2004) Mujamil Qomar (2007) Fauzuddin Fauzuddin (2011) Andika Bima Taufan & Sus Budiharto (2015) และ Andansari dkk (2010) จากนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยนี้ไว้ดังนี้

1.5.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามที่มีหลักการสอดคล้องกับ อัล-กูรออัน อัล-ฮาดีษ งานวิจัย วารสาร และบทความวิชาการ

1.5.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น

1.5.3 ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ หมายถึง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะ ผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติสำหรับวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis Techniques) ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยได้ใช้แสวงหาความรู้ ความจริงโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1.6.2 คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม หมายถึง คุณลักษณะสำคัญพื้นฐานของผู้นำตามหลักการอิสลามที่ได้จากอัล-กุรอาน อัล-ฮาดิษ งานวิจัยคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม และทั่วไปที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบมีนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1) ด้านความซัจจริง (Siddiq) หมายถึง การยึดมั่นถือมั่นต่อความซัจจริงที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ และแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งผลให้ความคิด ทำที่ อารมณ์ที่แสดงออกทางพฤติกรรม คำพูด และการนิ่งเงียบทั้งหมดคือความซัจจริง เป็นความจริงที่มาจากคำสั่งของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารสำหรับการวิจัยนี้ ได้แก่ การยึดมั่นถือมั่นต่อกฎหมาย และความจริงที่มาจากอัลลอฮ์ และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การปฏิรูปวัฒนธรรมเดิมๆ ที่ไม่เหมาะสม มีความจริงจัง การมีความซื่อสัตย์ พูดจริงทำจริง เชื่อมั่นในตนเอง มีจุดยืน มีอุดมการณ์เรียบง่ายหรือสมถะ เป็นธรรมชาติ จริงใจ เปิดเผย สุขุม มีสติ และสมาธิเคร่งครัดตามหลักการอิสลาม ยึดถือตามแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการมีอามานะฮ์ (รับผิดชอบ) ต่อสิทธิ และหน้าที่แสดงความมั่นใจต่อผู้ร่วมงานมีความไว้วางใจ เชื่อใจ ความเคารพต่อผู้ร่วมงาน และได้รับการเคารพจากผู้ร่วมงาน มั่นใจในตัวเองเป็นที่ภูมิใจ สนับสนุนความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความเป็นประชาธิปไตย คาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของงานสูง ทุ่มเททำงาน กระตือรือร้น มีความจริงจังในการพูดคุยปลุกเร้ากำลัง

3) ด้านเผยแผ่ และสื่อสารอิสลาม (Tabligh) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการประพาดิตนเป็น อุสวาตุลฮาสานะฮ์ (แบบอย่างที่ดี) มีวิสัยทัศน์อะฮ์วะฮ์ (เชิญชวน) สู่คำสอนอิสลามการทำงานที่ยึดมั่นต่อศาสนบัญญัติ กระตือรือร้น

ในการทำงานเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กำลังใจ เรียกร้องสู่การอิบาดะฮ์ (ภักดี) ต่อพระองค์อัลลอฮ์ มีการตกแต่งเรือนเรียกร้องให้ทำงานทุ่มเทจริงจังเพื่ออัลลอฮ์ แสดงให้เห็นภาพอนาคต

4) ด้านความรู้มีไหวพริบ และทักษะการบริหาร (Fathanah) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงผู้บริหารมีความรู้ ความฉลาด มีทักษะในการบริหารการศึกษาอิสลาม ให้มีความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน และมีความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงาน เข้าใจจุดประสงค์ปลายทางของการศึกษาตามหลักการอิสลาม ส่งเสริมกระตุ้นสติปัญญาจัดให้ศึกษาดูงาน กระตุ้นให้คิดแก้ปัญหา อบรมทีมงานเพื่อเป็นกำลังสำรอง พุดคุยทำทาบสติปัญญาของผู้ร่วมงาน ร่วมกันแก้ปัญหา ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ รู้จักใช้ความสามารถผู้ร่วมงาน ส่งเสริมการพัฒนาดน คิดแบบแก้ปัญหา มีทักษะ และความรู้การบริหารแบบอิสลาม ใช้ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาบริหารงาน พุดจากระด้นกำลังใจ แบ่งงานให้ทุกคนทำตามตรงตามความถนัด และพัฒนาดนเองด้านความรู้ใหม่

5) ด้านการมีอาากิอะฮ์ที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ (Agidah Salimah & Ikhlas) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการมีหลักการยึดมั่นเกี่ยวกับความศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามส่งผลให้เกิดการให้ความสำคัญต่อความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ และยึดถือหลักการอิสลามในการบริหารจัดการการศึกษาอิสลาม คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านนี้ ได้แก่ การมีแนวคิดด้านหลักศรัทธาแบบทางสายกลาง มีความเชื่อมั่นต่อเป้าหมายการดำเนินชีวิต มีศรัทธาตามลัทธิอะฮ์ลิสซุนนะฮ์วัลยามาอะห์ มีแนวคิดเชิงอุดมการณ์ คิดเชิงบูรณาการ ปลุกฝังเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ปลุกฝังเจตนารมณ์เพื่ออัลลอฮ์ มีความทุ่มเททำงานถึงแม้ล้มเหลวผู้คน กระตุ้นการทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเป็นหลัก มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเข้าใจจุดประสงค์ปลายทางของการเรียน พยายามสื่อสาร และพุดคุยเกี่ยวกับหลักศรัทธาที่ถูกต้อง การพัฒนาเป้าหมาย ประเมินความก้าวหน้า การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย มีความจริงใจ และบริสุทธิ์ใจ

6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือแบบอิสลาม (Syura) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมทางความคิดที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามเพื่อกิจการของโรงเรียน คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการใช้การประชุมเพื่อระดมความคิด การให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือเพื่อการแก้ปัญหา การปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน และการปรึกษาหารือเพื่อตัดสินใจ ปรึกษาหารือในเรื่องที่ไม่ขัดต่อคำสอนอิสลาม ใช้วิธีประชุมแบบท่านนบีมุฮัมมัด ปรึกษาหารือถึงแม้ในเรื่องที่เล็กน้อย ปรึกษาหารือเพื่ออัลลอฮ์ อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการชูรอ (ปรึกษาหารือ)

7) ด้านความยุติธรรม (Adl) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงความเที่ยงตรง ไม่ลำเอียงในการให้คุณให้โทษแก่ผู้ร่วมงานทุกคนตามความเป็นจริง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการมีความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ การมีวิจารณ์ญาณโดยยึดหลักการอิสลามความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบยุติธรรมในการแบ่งหน้าที่ให้ผู้ร่วมงานทำ ยุติธรรมในการรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงาน

8) ด้านการมีมารยาทงดงาม (Akhlaqul Karimah) หมายถึง การมีมารยาทดี ถ่อมตน และให้เกียรติ คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงการรักษามารยาท ควบคุมอารมณ์ได้ ความเป็นกันเอง และถ่อมตน การให้เกียรติผู้ร่วมงาน การรับฟังเรื่องราว และความคิดเห็น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการมีมารยาทที่ดีตามหลักการอิสลาม มีความเสมอต้นเสมอปลายในด้านมารยาท นุ่มนวลมั่นคง ไม่เมินหน้าผู้คน ใช้สยดสยองแบบสุภาพ

9) ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Sihhiyah) หมายถึง คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสรุปได้จากด้านการมีสุขภาพกาย และบุคลิกดี (Sihah) ประกอบด้วย การมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง การไม่เสพสิ่งเสพติด ดูแลความสะอาดร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ ไม่มีโรคประจำตัวที่ร้ายแรง ชอบออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพ แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมต่อกาลเทศะมีความอดทนในการทำงาน มีสัดส่วนร่างกายสมส่วน และมีรูปร่างสง่างาม มีบุคลิกคล่องแคล่วว่องไว และมีทักษะความสามารถด้านการกีฬา และมีอารมณ์สดชื่นมั่นคง

1.6.3 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ ผู้รับใบอนุญาต หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตำแหน่งดังกล่าวในสถานศึกษาเอกชนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญ

1.6.4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับการวิจัยนี้หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส